

УДК 340,341

А.Я. Палюх,

докторант кафедри конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ

ДО ДЕФІНІЦІЇ «СПОРТИВНІ СПОРИ»

Анотація. У статті автором проаналізовано наукові підходи до тлумачення дефініції «спортивні спори» за результатами якого виявлено, що цей термін може бути розглянутий у трьох аспектах: вузькому, широкому та середньому. Окремо було досліджено питання ознак спортивних спорів та встановлено, що у наявній науковій літературі відсутня єдність щодо їх кількості. На основі проведеного дослідження надано авторську дефініцію спортивним спорам.

Ключові слова: спір, спортивний спір, арбітраж, учасники, ознаки спортивного спору, міжнародні стандарти, дуалізм значень

Вагоме значення у суспільному житті займає з'ясування істинності чи хибності того чи іншого твердження, особливо на теренах юриспруденції. Таке правове явище без якого майже неможливо встановити істину та поглянути на один і той самий предмет із різних точок зору прийнято називати спором.

Багато держав, визнаючи значення спорту в усіх відношеннях — від внутрішньополітичних до міжнародних, сприяють його розвитку, активно борються за проведення олімпіад і різних Міжнародних турнірів на території своєї країни. Однак, і в спортивних відносинах трапляються розбіжності, причини яких різноманітні, а їх учасниками стають не тільки громадяни та юридичні особи однієї країни, а й представники різних національностей. Глобалізація міжнародних відносин охопила і сферу спорту, яка призводить до того, що спортивні суперечки вже давно виходять за рамки однієї держави.

Особлива увага в сфері спортивного права заслуговують питання пра-

вового регулювання розгляду спорів з спортивних правовідносин.

Це відносно нове явище, наукове дослідження якого на сьогодні мало здійснювалося, особливо у вітчизняній правовій науці.

Теоретична основа. Проте, вже частково відбувається наукове осмислення окресленого питання, що стає предметом наукових пошуків та дискусій, враховуючи стрімку тенденцію до дослідження спортивної сфери права. Зокрема, питання щодо поняття спортивних спорів досліджували такі правники як: С.В. Алексеев, Н.В. Камінська, С.А. Юрлов, Е.В. Погосян, А.А. Павлович та ін. Проблематику способів та форм вирішення спортивних спорів, спортивний арбітраж та медіацію у своїх наукових надбаннях розглядали: Г.О. Гаро, О.О. Кушнір, Н.А. Мазаракі, М.О. Ткалич та ін.

Однак, всупереч наявних наукових надбань, все ще малодослідженими залишається питання понятійно-категоріального апарату спортивних спорів.

Таким чином, було сформульовано **мету** статті — висвітлення наукових підходів щодо тлумачення дефініції «спортивні спори».

Саме для досягнення визначеної мети було виокремлено такі **завдання**:

1) за результатом нормативного та доктринального аналізу охарактеризувати поняття спортивних спорів;

2) розкрити головні ознаки спортивних спорів;

3) запропонувати авторську дефініцію спортивних спорів.

У процесі здійснення аналізу наукових джерел нами використано такий **методологічний підхід** як герменевтичний — для викладення опрацьованого матеріалу. Також було застосовано **методи** аналізу — для дослідження наявної джерельної бази, систематизації — вживання якого сприяє згрупованню ознак спортивних спорів, порівняння — для зіставлення різних наукових позицій щодо питання понятійного апарату спортивних спорів та узагальнення — для формування остаточного висновку.

Виклад основного матеріалу.

Перш ніж перейти до доктринального дослідження обраної нами проблематики, вбачається за доцільне звернути свою увагу на більш практичну сторону питання, тобто, нормативну базу.

Відтак, чинне законодавство України має декілька визначень терміна «спір». У п. 4 Наказу Мінсоцполітики України надано наступне визначення конфлікту або спору — розбіжності, протилежність інтересів сторін, відмінна позиція двох або більше суб'єктів правовідносин, у зв'язку з якими одній зі сторін чи обом сторонам може бути завдано моральної та/або матеріальної шкоди [3].

Також у чинному законодавстві України міститься й інше визначення

спору, більш економічного спрямування. Відтак, у п. 25 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансову реструктуризацію» поняття спір визначено як протиріччя або суперечка між залученими кредиторами чи між залученими кредиторами та боржником щодо пріоритетності та розміру вимог кредиторів; суперечки між залученими кредиторами щодо затвердження та/або внесення змін до затверженого плану реструктуризації необхідною кількістю голосів, будь-які інші суперечки, що виникають з рамкового договору та протягом процедури фінансової реструктуризації [2].

Що ж до питання правового регулювання спортивного спору, то у чинному вітчизняному законодавстві його не надано. Натомість, у ст. 48 Закону Республіки Білорусь «Про фізичну культуру та спорт» надано чітку дефініцію спортивному спору, під яким варто розуміти конфлікт суб'єктів фізичної культури і спорту з приводу взаємних прав і обов'язків у сфері спорту, а також їх розбіжності, що виникають з відносин, хоча і не є відносинами, в сфері спорту, але що впливають на права та обов'язки цих осіб як суб'єктів фізичної культури [1]. Однак, досліджуючи законодавство інших країн щодо окресленого питання, можемо зазначити, що, як правило, воно розглядається з точки зору деліктних правопорушень публічного або приватного спрямування без чіткої прив'язки до сфери спорту.

Не менш цікавим для науково обґрунтування є бачення науковців щодо цієї дефініції.

На наукове переконання К.В. Погосян, спортивні спори варто розглядати в якості розбіжностей між суб'єктами спортивних відносин з приводу взаємних прав і обов'язків, а також їх розбіжності, що виникають

з відносин, які хоча і не є спортивними, однак впливають на права та обов'язки спортсменів як суб'єктів спортивних відносин [7, с. 29].

На думку А.А. Павловича, спортивні спори варто інтерпретувати як неврегульовані розбіжності між суб'єктами фізичної культури і спорту з питань підготовки до змагань та участі в них, а також інші неврегульовані розбіжності між даними суб'єктами з питань, тісно пов'язаних зі спортивними правовідносинами і врегульовані законодавством про фізичну культуру і спорт, внутрішніми документами (локальними актами) спортивних організацій [6, с. 149].

У своєму дисертаційному дослідженні С.А. Юрлов під «спортивним спором» пропонує розуміти відокремлене комплексне нормовідношення процесуального характеру, що виражається в наявності неврегульованих конфліктів інтересів сторін і викликаних ними протиріч між ними (або незгодою одного боку з доскональними іншою стороною діями і/або бездіяльністю), трансформованих в чітко сформульовані вимоги, аргументи, заперечення, а також активні дії щодо захисту своїх прав і законних інтересів усіма доступними процесуальними засобами шляхом направлення таких вимог іншій стороні або за допомогою звернення до компетентного органу (посадової особи) [9, с. 14].

У свою чергу С.В. Алексєєв пропонує у загальному розглядати спортивні спори як різноманітні за своїм змістом неврегульовані розбіжності суб'єктів у сфері спортивних відносин з приводу прав і обов'язків, перенесені в юрисдикційний орган (або, з урахуванням специфіки спортивних конфліктів, що вирішуються в альтернативному порядку) [4].

У науковій літературі також зазначається, що поняття «спортивні спори» як спори, що виникають при здійсненні фізичними та юридичними особами діяльності в сфері спорту, можна розглядати у вузькому і широкому розумінні, а на думку С.А. Юрлова, ще й у середньому значенні.

Спортивний спір у **вузькому розумінні**, на переконання С.В. Алексєєва, охоплює юридичні суперечки, що носять виключно спортивний характер за участю, насамперед, спортсменів та інших індивідуальних суб'єктів спортивних відносин (тренерів, спортивних суддів). Це спеціальні (специфічні) спортивні суперечки, які характеризуються особливістю, що виражається в спортивному характері відносин між суб'єктами, які сперечаються. Такі суперечки стосуються суб'єктивних прав та інтересів суб'єктів спортивної діяльності, перш за все впливають з статутів, правил, регламентів та інших документів спортивних організацій.

Відтак, до спортивних спорів у вузькому розумінні можна віднести, наприклад, суперечки з порушення регламентів змагань, зокрема грубого поведіння на спортивних змаганнях, порушення правил гри, порушення допінгових правил, з приводу правомірності дискваліфікації спортсменів, з відносин між спортивними федераціями, між спортивною федерацією і спортивним клубом, щодо питань з організації та проведення змагань, між спортсменом, спортивним клубом і спортивною федерацією, з питання участі спортсмена в змаганнях, кваліфікаційні суддівські спори тощо [4].

Схожі наукові погляди щодо цього питання наводить і С.А. Юрлов, зазначаючи, що у вузькому розумінні спортивний спір — це змагальний спір, що виникає виключно із змагальних

відносин [9, с. 14].

На переконання С.В. Алексеєва, спортивний спір в **широкому розумінні** охоплює юридичні суперечки, пов'язані зі спортом і за участю суб'єктів спортивної сфери (спортсменів, тренерів, суддів, інших громадян, які здійснюють діяльність у сфері фізичної культури і спорту, а також спеціалізованих організацій фізичної культури і спорту, інших організацій, що здійснюють діяльність у сфері фізичної культури і спорту), що впливають з державно, адміністративних, трудових, підприємницьких, цивільно-правових, земельних, житлових та інших відносин, які в тому чи іншому аспекті властиві суб'єктам й інших сфер людської діяльності.

Поняття «спортивні спори» в широкому розумінні охоплює спортивні спори в вузькому розумінні, до яких відносяться суперечки з чисто спортивних відносин, що розглядаються перш за все в спеціалізованих органах з розгляду і вирішення спортивних спорів — різного роду контрольних і дисциплінарних комісіях, комітетах при спортивних організаціях і спеціалізованих спортивних арбітражах, а також це поняття охоплює суперечки з відносин, що впливають на права та обов'язки спортсменів та інших суб'єктів фізичної культури і спорту, які носять або державно-правовий та управлінський характер, цивільно-правовий характер, чи трудовий, чи перебувають на с тичу цих двох сфер або інших та розглядаються, як правило, у державних судах.

При цьому спори загального характеру, не дивлячись на те, що одним із учасників є суб'єктом спортивної діяльності, як правило, розглядаються з: дотриманням загальних правил підвідомчості і підсудності в рамках системи державних судів [4].

Таку саму думку поділяє й С.А. Юрлов, пропонуючи у широкому розумінні розглядати спортивний спір, що впливає з приватно-правових відносин у сфері спорту — саме спортивних (виключно тренувальний процес і участь в змаганнях), цивільних (спонсорські контракти), а також трудових (контракти зі спортсменами), тренерами.

Окрім цього, автор висловлює бачення, що спір такого (спортивного) роду варто також виокремлювати і у **середньому значенні**, під яким передбачає розглядати його як спір, що виникає виключно із тренувально-змагальних відносин [9, с. 14].

Із запропонованих вище визначень варто також зупинитися на ознаках спортивних спорів, що сприятимуть ширшому розумінню останнього.

Відтак, на думку Є.В. Погосян спортивним спорам притаманні наступні ознаки:

— спортивні відносини опосередковуються нормами різних галузей права, що тягне за собою проблему вибору найбільш ефективної процедури вирішення спору, яка, з одного боку, відповідала б суті розглянутого спору, його матеріально-правовою природою, а з іншого боку, відповідала інтересам сторін спору;

— в якості суб'єктів спортивних спорів окрім спортсменів можуть виступати і суб'єкти, які залучені в спортивний маркетинг і управління спортом (спортивні федерації, спортивні ліги, команди, фізкультурно-спортивні організації), а також компанії, які прямого відношення до спорту не мають (телевізійні, радіомовні канали, спонсори, агенти, виробники спортивних товарів);

— різноманіття спортивних спорів не дозволяє виробити їх єдину класифікацію а, отже, не дозволяє ди-

ференціювати їх на практиці, обрати найбільш ефективні способи їх вирішення [8, с. 12].

На переконання іншого науковця, а саме Р. Макларена, спортивним спорам притаманні специфічні властивості, а саме такі як:

— зв'язок здебільшого із технічними фактами, що спричиняє брак у наявності відповідних знань із обраних галузей, особливо у державних судах;

— необхідність у швидкому вирішенні спору;

— наявність колізійної складової між національними та міжнародними нормами, що й свою чергу породжує юрисдикційну конфліктність між суб'єктами спору;

— необхідність у конфіденційності інформації, особливо у спорах предметом яких є допінг [5, с. 78-79].

Варто також звернути увагу на наукову позицію О. Залізко щодо цього питання. Відтак, на думку авторки, особливостями спортивних спорів виступають:

— специфічне коло учасників;

— своєрідний предмет спору, що пов'язаний із змістом правовідносин суб'єктів спорту щодо підготовки та участі у змаганнях;

— правова регламентація, що включає статути, правила, регламентації та інші документи різних спортивних організацій;

— спеціальний спортивний орган правосуддя — спортивні арбітражі, комісії при спортивних організаціях тощо [5, с. 79].

На наше переконання та враховуючи, що спортивний спір можна відносити до сфери правового спору, якому притаманні наявність уповноважених учасників порушення або невиконання суб'єктивних прав, його

(спортивний спір) можна визначити як конфлікт між суб'єктами спортивних правовідносин з приводу порушення прав, не виконання чи неналежного виконання ними своїх зобов'язань у сфері спорту.

Таким чином, за результатами проведеного аналізу можемо дійти висновку, що:

1) чинне законодавство України не містить визначення спортивних спорів, на відміну від деяких інших країн. А у науковій царині існує плюралізм думок щодо цього питання. Відтак, правознавці пропонують розглядати дефініцію «спортивні спори» у вузькому, широкому та середньому значеннях.

2) враховуючи відсутність чіткого нормативного регулювання, у юридичній літературі існує різночитання щодо ознак спортивних спорів. Відтак, пропонують до них відносити такі як: наявність специфічного суб'єктного складу; плюралізм та колізійність між різними нормативними актами, що спричиняє проблеми у їх застосуванні для національних та міжнародних судів та обрання належних способів захисту; специфічність предмету позову, що не завжди пов'язаний із юриспруденцією та потребує належних технічних знань; наявність спеціальних органів спортивного правосуддя — спортивний арбітраж, спортивні комісії та комітети тощо;

3) на основі вищезазначеного подано авторське бачення щодо дефініції «спортивні спори» під якими варто розуміти конфлікт між суб'єктами спортивних правовідносин з приводу порушення прав, не виконання чи неналежного виконання ними своїх зобов'язань у сфері спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. О физической культуре и спорте: Закон Респ. Беларусь, 4 янв. 2014 г., № 125-З // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2016.
2. Про фінансову реструктуризацію: закон України від 14 червня 2016 року № 1414-VIII. Відомості Верховної Ради, 2016, № 32, ст.555. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-19> (дата звернення: 09.05.2019)
3. Наказ Мінсоцполітики України від 17.08.2016 № 892 «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації)» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/gu/z1243-16> (дата звернення: 09.05.2019).
4. Алексеев С. В. Правовые основы профессиональной деятельности в спорте: учебник для вузов. Москва, 2013. 517 с. URL librisum.com/profsport/alfiz06.htm
5. Залізко О. Спортивний спір: поняття і класифікація. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2018. № 3 Т. 2. С. 78-80.
6. Павлович А.А. К вопросу о понятии спортивных споров. Актуальные проблемы юридического образования в контексте обучения альтернативному урегулированию споров как подходу к обеспечению прав человека: материалы Международной научно-методической конференции, Минск (29 ноября — 3 декабря 2016 г.) / редкол. : С.А. Балашенко (отв. ред.) [и др.]. — Минск : Изд. центр БГУ, 2016. — С. 144-150.
7. Погосян Е.В. Формы разрешения спортивных споров: монография. Москва: Woltes Kluwer Russia, 2011. 104 с.
8. Погосян Е.В. Формы разрешения спортивных споров: сравнительно-правовой аспект: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.15 / Екатеринбург. гос. ун-т. Екатеринбург, 2013. 22 с.
9. Юрлов С.А. Разрешение спортивных споров: вопросы теории и практики: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.15 / Росс. унив-т дружбы народов. Москва, 2017. 208 с.

Палюх А.Я.

К дефиниции «спортивные споры».

Аннотація. В статье автором проанализированы научные подходы к толкованию дефиниции «спортивные споры» по результатам которого установлено, что этот срок может быть рассмотрен в трех аспектах: узком, широком и среднем. Отдельно были исследованы вопросы признаков спортивных споров и установлено, что в имеющейся научной литературе отсутствует единство относительно их количества. На основе проведенного исследования предоставлено авторскую дефиницию спортивным спорам.

Ключевые слова: спор, спортивный спор, арбитраж, участники, признаки спортивного спора, международные стандарты, дуализм значений

A. Palyukh

The definition of "sports disputes".

Summary. At the beginning of the article the author substantiates the relevance of the chosen theme, establishes the theoretical basis of the research, defines the purpose and objectives, and also explains the methodological basis of the research.

According to the analysis of the normative base, it is established that the current legislation of Ukraine does not contain a definition of sports disputes, in contrast to some other countries. And in the scientific domain there is pluralism of thoughts on this issue. Thus, legal scientists propose to consider the definition of "sports disputes" in narrow, broad and medium terms.

Considering the absence of clear legal regulation, there is a discrepancy in legal literature regarding the signs of sports disputes. Therefore, they suggest to include such as: the presence of a specific subjective composition; pluralism and conflict between different normative acts, causing problems in their application for national and international courts and the choice of appropriate means of protection; the specificity of the subject matter, which is not always related to jurisprudence and requires adequate technical knowledge; the presence of special sports justice bodies – sports arbitrators, sports commissions and committees, etc.

Based on the aforementioned, is given the author's vision for the definition of "sports disputes" under which one should understand the conflict between the subjects of sports legal relations regarding violation of rights, failure to perform or improper performance of their obligations in the field of sports.

Keywords: dispute, sports dispute, arbitration, participants, signs of a sports dispute, international standards, duality of values

